

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СУНЬ СІНЬ

УДК 378.091.322-051:78(043.3)

**ФОРМУВАННЯ УМІНЬ САМОРЕГУЛЯЦІЇ
МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКИХ ДІЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ
В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник - кандидат педагогічних наук, доцент
БОДРОВА Тетяна Олександрівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри теорії та методики музичної
освіти, хорового співу і диригування.

Офіційні опоненти : доктор педагогічних наук, професор
СТРАТАН-АРТИШКОВА Тетяна Борисівна,
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
професор кафедри музичного мистецтва і
хореографії;

кандидат педагогічних наук, доцент
ПАНЧЕНКО Галина Павлівна,
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького,
доцент кафедри теорії і методики музичної освіти та
хореографії.

Захист відбудеться «10» квітня 2019 р. о 16.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано «7» березня 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. І. Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У соціокультурних умовах початку ХХІ століття, коли система вищої освіти не в повній мірі відповідає сучасним тенденціям розвитку процесів, пов'язаних із вирішенням методологічних питань змісту освіти та сучасних способів навчання, вихід на шлях оптимізації й оновлення уможливорюється на основі домінування концепцій, спрямованих на розвиток особистості (В. Андрущенко, Г. Балл, І. Бех, А. Бойко, І. Зязюн, Д. Леонтьєв, С. Максименко, О. Отич, О. Пехота, О. Савченко, С. Сисоєва та ін.).

В процесі реалізації особистісних освітніх орієнтирів висувуються нові вимоги до музичної освіти у вищій школі, окреслюються перспективні напрями її розвитку, на основі яких обґрунтовуються стратегії і тактики мистецько-педагогічних реформ, виробляються новітні продуктивні методики і технології самоактивності вчителя в умовах динамічного мистецько-освітнього середовища. Тому підготовка вчителя, здатного до самоуправління та до взаємодії в колективному вирішенні художньо-педагогічних проєктів, є одним із вагомих завдань вищої школи мистецького профілю (Т. Андрущенко, С. Горбенко, А. Козир, В. Лабунець, О. Михайліченко, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, О. Рудницька, Р. Савченко, С. Соломаха, Т. Стратан-Артишкова, В. Федоришин, О. Хижна, О. Щолокова та ін.).

Аналіз наукових досліджень з проблеми фахової підготовки майбутніх учителів музики (Е. Абдуллін, Л. Арчажнікова, Т. Бодрова, Л. Василенко, Н. Гуральник, Т. Дорошенко, О. Михайліченко, Л. Паньків, Г. Панченко, Т. Пляченко, Є. Проворова, О. Ростовський, Д. Юник та ін.) дозволяє констатувати, що вчитель нової генерації має реалізовувати свій творчий потенціал у музично-освітній сфері, регулювати власну діяльність з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників, керуватися гармонією взаємин учасників педагогічного процесу на основі усвідомлення власного Я.

Найбільш специфічним видом фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, що відображає глибинні смисли художньої творчості та цінність «живої» музики, є виконавська діяльність, засадничі положення якої розкриваються в працях психологів: Л. Виготського, В. Петрушина, С. Науменко та ін.; культурологів та музикознавців: Л. Баренбойма, Є. Гуренко, М. Кагана, І. Кона, Н. Корихалової, О. Костюка, М. Медушевського, В. Назайкінського та ін.; педагогів-дослідників у сфері музичного виконавства: Н. Гуральник, І. Єргієва, Н. Жайворонок, А. Зайцевої, С. Смоленського, Д. Юника та ін.

Розробці проблем спеціальної виконавсько-педагогічної підготовки майбутніх педагогів-музикантів присвятили свої дослідження О. Горбенко, І. Гринчук, Л. Гусейнова, М. Давидов, Л. Дерев'янка, С. Деніжна, В. Крицький, О. Ляшенко, О. Мельник, М. Михаськова, В. Мішеченко, І. Мостова, Г. Саїк, Л. Тоцька, Н. Цюлюпа, Н. Швець, О. Щербініна, Т. Юник та ін.

Осмислення музичного виконавства як унікального засобу відтворення цінностей через механізми художньої свідомості актуалізують проблему саморегуляції музично-виконавської діяльності педагога.

У наукових працях з психології особистісна саморегуляція розглядається визначальною характеристикою суб'єкта, здатного до керування собою на основі

усвідомлення актів власної поведінки в різних сферах життя (К. Абульханова-Славська, І. Бех, М. Боришевський, О. Брушлінський, В. Іванніков, В. Калін, О. Киричук, О. Конопкін, Г. Костюк, В. Котирло, Б. Ломов, С. Максименко, В. Моросанова, І. Павлов, В. Петровський, Г. Сельє, І. Сеченов, В. Татенко та ін.). Дослідники психологічної сутності саморегуляції довели її універсальний характер, багатшаровий зв'язок із складовими структури особистості, можливості сприяння адаптації людини до реальних умов життєтворчості.

В освітній сфері проявами саморегуляції вчителя в контексті самоактивності є здатність критично оцінювати та контролювати власну поведінку, довільно перебудовувати дії і вчинки з урахуванням можливих наслідків для себе і учнів, уміння дотримуватись соціально значущих норм у міжособистісних педагогічних взаєминах (Г. Балл, І. Бех, М. Боришевський, М. Гриньова, Т. Кириченко, К. Лисенко-Гелемб'юк, Н. Макачук, М. Мосьпан, О.Олександров, А. Прохоров, Н. Сеньовська, З. Становських, В. Чайка, О. Чебикін та ін.). Висвітленню окремих аспектів саморегуляції в музично-освітній діяльності присвячено дослідження Л. Котової, Ю. Лисюк, О. Зінченко, І. Клещерової, Ю. Цагареллі, Г. Ципіна, Н. Щетинської, Д. Юника та ін., які зацентрували увагу на вагомій ролі даного феномена в забезпеченні успішності виконавсько-педагогічної діяльності студентів, продуктивності перебігу всіх етапів художньої та технічної роботи над музичним твором.

За межами досліджень науковців залишилися питання специфіки саморегуляції музично-виконавської діяльності майбутніх педагогів та формування відповідних умінь на основі оптимізації означеного процесу у фаховому навчанні.

Складність означеної проблеми підсилюється низкою існуючих суперечностей між:

- сучасними вимогами до музично-виконавської підготовки майбутніх фахівців, котрі мають прагнути до творчого самостійного пошуку, самореалізації й самовираження, та традиційним змістом навчання, що спрямований на надання певної сукупності фахових знань та вмінь;
- рівнем саморегулятивних механізмів музично-виконавських дій майбутнього вчителя, необхідним для успішного здійснення музично-виконавської діяльності, та реальною готовністю студентів до управління власними емоційними станами;
- необхідністю застосування новітніх технік самоуправління навчальними художніми діями та відсутністю відповідних методичних розробок з даної проблеми, що відповідали б вимогам сьогодення.

Оскільки саморегуляція є формою свідомої внутрішньої активності особистості, то її потенціал може бути успішно застосований для забезпечення успішності музично-виконавських дій майбутнього вчителя, спрямованих на реалізацію мистецько-педагогічних задач протягом усіх етапів фахової підготовки.

Актуальність обраної проблеми, недостатній рівень її розробленості в теоретичному і методичному аспектах зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: *«Формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за темою «Зміст, форми, методи і засоби фахової підготовки вчителів музики». Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 4 від 01 грудня 2016 р.).

Мета дослідження полягає в розробці, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов та методики формування вмінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети визначено такі **завдання** дослідження:

1) на основі аналізу наукової літератури з проблеми дослідження конкретизувати поняття “саморегуляція музично-виконавських дій майбутніх учителів музики”, розкрити його сутність, зміст, структуру та роль означеного феномена в забезпеченні самоактивності особистості в музично-виконавській діяльності;

2) визначити комплекс саморегулятивних умінь, що уможливорює успішність музично-виконавських дій студентів в інтерпретаційному процесі;

3) обґрунтувати принципи та педагогічні умови формування вмінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики;

4) розробити критерії, показники та виявити рівні сформованості вмінь саморегуляції музично-виконавських дій у майбутніх учителів музики;

5) теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування вмінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження – педагогічні умови та методика формування вмінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики.

Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети дослідження використовувався комплекс загальнонаукових і спеціальних **методів** теоретичного, емпіричного і статистичного рівнів.

Теоретичні: аналіз психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури з досліджуваної проблеми; систематизація, класифікація та узагальнення наукової інформації з метою визначення сутності, змісту, структури особистісної саморегуляції та відповідних практичних умінь у музично-виконавській сфері; моделювання організаційно-педагогічних умов, змістового наповнення та операціонального інструментарію для успішного впровадження методики формування вмінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки.

Емпіричні: анкетування, інтерв'ювання, тестування, опитування, педагогічне спостереження, що становили діагностичний інструментарій виявлення стану досліджуваної проблеми; педагогічний експеримент

(констатувальний, формувальний) для оцінювання ефективності запропонованого методичного забезпечення процесу формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики.

Статистичні: математична обробка та порівняльний аналіз отриманих експериментальних даних, що відображено в таблицях та рисунках.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: концептуальні положення психології та педагогіки про сутність та функції саморегулятивних процесів у розвитку особистості, її художнього самовираження (М. Боришевський, Д. Леонтьєв, Ю. Лисюк, Ю. Цагареллі, Д. Юник та ін.); теорії “самості” та ідеї функціонування особистісно центрованих процесів (М. Бердяєв, І. Бех, Б. Гершунський, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс, С. Сисоєва, Д. Узнадзе та ін.); теоретико-методологічні та психолого-педагогічні основи художнього пізнання (Л. Виготський, І. Зязюн, М. Каган, О. Леонтьєв, В. Орлов, В. Петрушин, Б. Яворський та ін.); ідеї щодо реалізації дидактично-творчої функції мистецтва в освітньому процесі (О. Отич, Г. Падалка, О. Рудницька, В. Смікал, Т. Стратан-Артишкова, О. Хижна, О. Щолокова та ін.); праці провідних науковців у галузі теорії і методики музичної освіти (Е. Абдуллін, Т. Бодрова, С. Горбенко, Н. Гуральник, В. Дряпіка, А. Козир, В. Лабунець, О. Михайліченко, О. Олексюк, О. Реброва, О. Ростовський, В. Черкасов, В. Шульгіна, Д. Юник та ін.); прогресивні методики музичного виконавства (О. Алексєєв, Т. Бірмак, Л. Василенко, Н. Гребенюк, В. Лабунець, Т. Пляченко, Л. Тоцька, Г. Ципін, А. Цюлюпа, О. Щербініна, Т. Юник, та ін.).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* розроблено та експериментально перевірено поетапну методику формування вмінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики, що ґрунтується на взаємоузгодженні інтерпретаційних та регулятивних факторів виконавства; визначено критерії та показники сформованості саморегулятивних умінь студентів, а також методи діагностування досліджуваного феномена;

- *конкретизовано* зміст поняття «саморегуляція музично-виконавських дій майбутніх учителів музики», його структуру, специфіку формування означеного феномена в процесі фахової підготовки студентів;

- *удосконалено* методичне забезпечення особистісного розвитку майбутніх педагогів-музикантів у музично-виконавському процесі з використанням засобів саморегуляції;

- *подальшого розвитку* набули концептуальні підходи до фахової підготовки майбутніх учителів музики в особистісному вимірі (діяльнісний, синергетичний, мистецько-персоналізований, здоров’язберігаючий), ідеї розвитку художньої самосвідомості та самоуправління.

Практичне значення дослідження полягає в можливості реалізації розробленої поетапної методики формування вмінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики в закладах педагогічної освіти України; використання основних теоретичних положень, експериментальних результатів та висновків при розробці та оновленні навчальних і методичних матеріалів щодо музично-виконавської підготовки студентів. Основні теоретичні

положення дисертації можуть бути використані як навчальний матеріал з курсів «Методика музичної освіти», «Методика викладання мистецьких дисциплін у ВНЗ», у фахових методиках за виконавськими кваліфікаціями (бакалаврська та магістерська програми), у процесі групових та індивідуальних занять з виконавської підготовки майбутніх учителів музики; для забезпечення успішності проведення виробничих практик у загальноосвітніх навчальних закладах (для стабілізації регулятивних чинників виконавсько-інтерпретаційної та художньо-педагогічної діяльності).

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідались на міжнародних наукових конференціях: II Міжнародна науково-практична конференція молодих учених та студентів «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2016), Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Естетичні орієнтири дошкільної та початкової освіти: теорія та практика» (Суми, 2017), VII Міжнародна науково-практична конференція «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2017), Міжнародна науково-практична конференція молодих учених та студентів «Музичне мистецтво і освіта: досвід та інноваційні шляхи розвитку» (Вінниця, 2017), XV Міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О. П. Рудницької (Київ, 2017); XXII Міжнародна науково-практична конференція професорсько-викладацького складу «Україна між Заходом і Сходом: реалії та перспективи» (Київ, 2017), Міжнародна науково-теоретична конференція «Гуманітарні студії НАКККІМ – 2017» (Київ, 2017), I Міжнародні науково-практичні читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського (Київ, 2017), V Міжнародна науково-практична конференція «Мистецька освіта ХХІ століття: виклики сьогодення» (Кропивницький, 2018), II Міжнародна науково-практична конференція «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі ХХІ століття» (Мукачеве, 2018); на всеукраїнських наукових конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція «Освітньо-мистецькі горизонти України: теорія і практика» (Ніжин, 2016), Всеукраїнська науково-практична конференція «Мистецька освіта: проблеми і перспективи розвитку в контексті європейської інтеграції» (Житомир, 2016), II Мистецько-педагогічні читання пам'яті О. Я. Ростовського «Мистецька освіта України: проблеми теорії і практики» (Ніжин, 2018), Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Проблеми мистецько-педагогічної освіти: здобутки. реалії, перспективи» (Київ, 2018), Всеукраїнська науково-практична конференція «Мистецька освіта: новації та перспективи» (Чернігів, 2018); на засіданнях кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування та щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (Київ, 2015-2018).

Впровадження результатів дисертаційного дослідження здійснено в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/222 від 16.02.2018 р.), Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка № 05/286 від 12.06.2018 р.), Житомирського

державного університету імені Івана Франка (довідка № 1/439 від 18.05.2018 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка № 17/17-451 від 15.02.2018 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлені у 10 одноосібних науково-методичних публікаціях автора, з яких 5 – у фахових виданнях України з педагогіки, 1 – у зарубіжному виданні.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списків використаних джерел до кожного розділу (разом 203 найменування, з них 9 іноземними мовами) та додатків. Основний текст дисертації складає 178 сторінок, загальний обсяг роботи – 230 сторінок. Робота містить 13 таблиць, 5 рисунків, що разом з додатками становить 30 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження з позиції сучасних вимог оптимізації мистецької освіти та фахової підготовки студентів у музично-виконавській сфері, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, схарактеризовано методи наукового пошуку, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та впровадження авторської методики в практику фахового навчання майбутніх учителів музики.

У **першому розділі** – *«Теоретичні основи дослідження проблеми формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики»* - подано огляд філософської, психолого-педагогічної, мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження. На основі аналізу наукових джерел (К. Альбуханова-Славська, І. Бех, Д. Леонтьєв, О. Конопкін, С. Максименко, В. Моросанова, В. Петровський, С. Рубінштейн, І. Сеченов, Д. Узнадзе, В. Ядов та ін.) розкрито сутність саморегуляції як стрижневої характеристики свідомості людини; розглянуто види саморегуляції та її значення у формуванні особистості майбутнього вчителя; розглянуто комплекс саморегулятивних умінь з метою оптимізації музично-виконавської підготовки студентів.

Доведено, що процес становлення творчої, соціально відповідальної особистості із загостреним почуттям нового, критичним ставленням до навколишнього світу неможливий поза розвитком здатності до саморегуляції, усвідомленням свого місця і ролі серед інших. Здатність до саморегуляції розглянуто як визначальну особистісну характеристику, що виступає координатором різномодальних властивостей людини в забезпеченні її життєдіяльності (І. Волженцева, М. Гриньова, Н. Сеньовська, Н. Сидоренко, В. Чайка, О. Чебикін та ін.).

Висвітлено різні аспекти прояву саморегуляції. На *мимовільному рівні* її розглянуто як властивість живого організму до регуляції внутрішніх процесів (І.Павлов, І.Сеченов); на *довільному рівні* – як здатність особистості керувати власними вчинками (І. Аршава, Л. Виготський, Л. Кузнецов, Ю. Миславський, В. Моросанова, О. Конопкін, З. Курлянд, С.Рубінштейн, Г. Сельє, О. Юрченко). Доведено перспективність наукової розробки саморегулятивних можливостей довільної поведінки людини для вивчення умов її творчої самоактивності.

З'ясовано, що саморегуляція (фізична, психічна) як невід'ємна складова самосвідомості людини виступає умовою адекватного відображення індивідом власного суб'єктивного світу у взаємозв'язку з об'єктивною реальністю. Встановлено, що результатом саморегуляції особистості є новий образ «Я-реального». Визначено, що в узагальненій формі особистісна саморегуляція - це саморух, свідомо активність індивіда, спрямована на приведення внутрішніх резервів у відповідність до умов зовнішнього середовища задля успішного досягнення значущої мети.

У розділі розглянуто процес фахового навчання майбутніх учителів музики з позицій узагальнення змісту теоретичного, методичного, виконавського, виробничо-практичного блоків та доведено, що музично-виконавська підготовка є універсальним художньо-інтегративним засобом реалізації творчих завдань.

Здійснено аналіз музично-виконавської діяльності студентів педагогічних університетів, спрямованої на вирішення художньо-педагогічних задач, виявлено роль інтерпретації в її вербальному та матеріально-звуковому вимірі (О. Горбенко, Н. Гуральник, І. Єргієв, Н. Жайворонок, Н. Цюлюпа, С. Шип, О. Щолокова та ін.). Доведено, що ставлення особистості до музики засвідчується своєрідним синтезом взаємодії фізичних і духовних сил та впливає з “надр” цілісної психічної саморегуляції. З'ясовано, що самоактивність педагога-музиканта - це процес ініціації, побудови, підтримки та управління всіма видами та формами зовнішніх та внутрішніх дій, спрямованих на досягнення мистецько-педагогічних цілей.

З огляду на структуру й специфіку фахової підготовки студентів та з урахуванням змісту особистісних регулятивних процесів, що мають місце у виконавській діяльності, ***саморегуляцію музично-виконавських дій майбутнього вчителя музики*** схарактеризовано як *особистісну здатність свідомо впливати на власні психічні процеси та емоційно-вольові стани під час виконання музичного твору з метою адаптації або зміни характеру поведінки в залежності від власних можливостей та поставленої художньо-педагогічної мети.*

Визначено методологічні підходи до формування вмінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутнього вчителя музики, а саме: діяльнісний, синергетичний, мистецько-персоналізований, здоров'язберігаючий. *Діяльнісний підхід* орієнтує на виконання музично-виконавської дії як педагогічно виправданого, спланованого або імпровізованого вчинку та спонукає студентів до активності у власній мистецько-педагогічній творчості. *Синергетичний підхід* скеровує особистість до саморозвитку в мінливому освітньому середовищі та спрямовує на продуктивне використання якостей, іманентно властивих суб'єктам педагогічної взаємодії (відкритість, здатність до перетворень). *Мистецько-*

персоналізований підхід обумовлює визнання унікальності кожного особистості та її активний художньо-педагогічний розвиток в умовах суб'єкт-суб'єктних відносин. *Здоров'язберігаючий підхід* забезпечує дію валеологічного чинника запобігання негативних наслідків психо-емоційної напруги в музично-виконавській підготовці майбутніх учителів музики.

У **другому розділі** *Організаційно-методичні засади формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики* - висвітлено компонентну структуру процесу формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики, на основі якої розроблено організаційно-методичну модель формування досліджуваного феномена у відповідності до визначених принципів та педагогічних умов.

В контексті теорії інтерпретації піддано аналізу категорії «музичний твір», «художній образ» та розглянуто їх як індивідуально неповторні естетичні зразки, результат роботи художньої свідомості і творчого музичного мислення (І. Єргієв, Н. Корихалова, В. Крицький, О. Ляшенко, О. Рудницька, С. Шип та ін.).

На основі аналізу музично-виконавської діяльності як виду фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів було висвітлено інтерпретаційні механізми художньо-педагогічної діяльності, зацентовано увагу на особливостях різних видів інтерпретації музичного твору (вербальної, виконавської, художньо-педагогічної). Доведено, що проблема інтерпретації є однією з найважливіших у музичному виконавстві. Вона розглядається через виявлення художнього задуму композитора і міри творчої свободи виконавця, як результат духовно-інтелектуального пізнання, розуміння й тлумачення виконавцем смислових аспектів змісту твору через матеріально-звукове втілення художніх та технічних виражальних засобів (О. Горбенко, Л. Гусейнова, Г. Нейгауз, Г. Падалка та ін.).

На основі узагальнення основних положень теорії інтерпретації визначено три групи узагальнених виконавсько-інтерпретаційних умінь, що відіграють домінуючу роль у створенні художнього образу: уміння смислотворчості, уміння емоційної виразності, уміння художньо-виконавської цілісності.

На основі висновків науковців щодо видів особистісної саморегуляції та урахування визначених груп інтерпретаційних умінь, запропоновано *комплекс умінь саморегуляції музично-виконавських дій* майбутніх учителів музики, що охоплював: уміння світоглядно-смислової саморегуляції; уміння вольової саморегуляції емоційних станів; уміння саморегуляції рефлексивних і корекційних дій в стресогенних умовах публічного виступу.

Виявлено, що взаємоузгодження двох комплексів умінь, а саме саморегулятивних та виконавсько-інтерпретаційних, сприяє гармонізації художньо-педагогічного середовища, в якому відбуваються процеси формування художньої самосвідомості студента засобами музично-виконавської діяльності.

Представлено структуру формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики в єдності трьох компонентів: *світоглядно-смислового, емоційно-вольового та процесуально-рефлексивного*.

Світоглядно-смисловий компонент передбачає здатність регулювати знаннево-світоглядний зміст музично-виконавських дій, а також володіння уміннями виявляти й регулювати художні смисли музичних творів на основі

світоглядних переконань та знань щодо протікання особистісно-регулятивних процесів. *Емоційно-вольовий компонент* охоплює дві сфери художньої свідомості музиканта - емоційну та інтелектуальну. Перша з них визначає силу переживань музиканта, а друга опікується його музичним мисленням та корелюється вольовими діями як наказом наближатися до визначених еталонів (інтонаційних, кінестетичних, емпатійних). *Процесуально-рефлексивний компонент* є основою самодетермінації особистісного становлення фахівця, його здатності до стресостійкості в процесі виконання твору та долання труднощів подальшого самовдосконалення й саморозвитку.

На основі висвітлення компонентної структури досліджуваного феномена було доведено, що формування вмінь саморегуляції музично-виконавських дій студентів, що здійснюється в єдності ціннісних (світоглядно-смыслових), енергетичних (емоційно-вольових) та динамічних (процесуально-рефлексивних) аспектів, є необхідним елементом дидактично-операційної системи становлення особистості вчителя музики.

У розділі обґрунтовано *педагогічні умови* формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики в процесі фахового навчання, як-от: забезпечення процесу “самотворення” студента на основі педагогічного супроводу в музично-виконавській взаємодії, створення інтерактивного контакту-діалогу “виконавець-слухач” із застосуванням арт-педагогічних технік, досягнення стресостійкості виконавських дій на основі включення адаптаційно-регулятивних механізмів педагогічної ортобіотики.

Забезпечення процесу “самотворення” висвітлюється в якості умови суб’єктної активності студента зі сформованою Я-концепцією; розглядається гнучка природа педагогічного супроводу, його обумовленість характером взаємин з викладачем-тьютором у процесі інтерпретаційної роботи. *Створення інтерактивного контакту-діалогу* з аудиторією передбачає застосування арт-педагогічних технік як “психо-енергетичного інструменту”, що працює за принципом саморегуляції художньої свідомості та дозволяє перевтілюватися в різні психо-емоційні стани засобами педагогічного артистизму. *Досягнення стресостійкості виконавських дій* обумовлюється включенням валеологічних чинників у процес виконавської підготовки для запобігання педагогічній деструкції, художній деформації, емоційному вигорянню майбутніх педагогів.

Окреслені методологічні підходи, педагогічні умови та розроблена компонентна структура формування вмінь саморегуляції музично-виконавських дій уможливили обґрунтування організаційно-методичної моделі формування досліджуваного феномена у відповідності до *принципів: виконавської самоактивності, мистецько-педагогічної рефлексивності та фахового самовдосконалення* (див. рис.1).

Рис. 1. Організаційно-методична модель формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики

Принцип виконавської самоактивності орієнтує на перетворення внутрішнього світу студента як суб'єкта музично-педагогічної дії, формування його здатності до «одухотворення» мистецького середовища, наповнення музичного твору духовним та особистісним змістом. *Принцип мистецько-педагогічної рефлексивності* спонукає до осмислення особистих почуттів у спілкуванні з художнім образом, до співвіднесення власної інтерпретації музичного твору із усталеною або еталонною трактовкою, оскільки рефлексивність є властивістю мислення у контексті «Я-реальний» – «Я-ідеальний». *Принцип фахового самовдосконалення* спрямовує на створення умов для набуття подальшого досвіду виконавсько-педагогічної самоосвіти, самовиховання, саморозвитку на основі використання набутих студентами під час фахового навчання музично-інтерпретаційних та саморегулятивних умінь для власного мистецько-педагогічного зростання.

Визначено *основні види музично-виконавської діяльності*, в процесі яких набувають формування саморегулятивні вміння майбутніх педагогів-музикантів: *аудиторна навчальна*, зміст якої складають тренінгові заняття та репетиційна робота над музичними творами із застосуванням методів саморегуляції; *позааудиторна сценічна*, що передбачає публічну демонстрацію творів перед слухацькою аудиторією (концертний виступ, виконання музичних зразків в урочній та позаурочній роботі з учнями на виробничій практиці).

Обґрунтовано послідовність формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій студентів у два етапи за трьома технологічними моделями: гностичною, імітаційною та виконавською.

Змістово-орієнтаційний етап реалізується на заняттях тренінгу (індивідуального та групового) у *гностичній та імітаційній* моделях за алгоритмами тренувальної роботи, представленими для вирішення задач художнього смислотворення та формування виконавсько-вольових якостей студентів.

Інтерпретаційно-результативний етап передбачає формування умінь завадостійкості і розгортається в процесі публічного виступу на основі *виконавської моделі*.

У **третьому розділі** – «*Організація та результати дослідно-експериментальної роботи*» – представлено критеріальний апарат дослідження, на основі якого виявлено рівні сформованості умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики; висвітлено хід і результати констатувального та формувального етапів експериментальної роботи; доведено ефективність запропонованої методики формування досліджуваного феномена.

Для діагностики рівнів сформованості умінь саморегуляції музично-виконавських дій студентів розроблено *критеріальний апарат* дослідження, що має трьохкомпонентну структуру у *смысловому, вольовому та рефлексивному вимірах*.

Смысловий критерій визначає міру мотиваційної спрямованості студента на розвиток художньої самосвідомості (засвідчується *показниками*: здатність до смислотворення під час роботи над музичним матеріалом; спроможність до розширення мистецько-освітніх світоглядних позицій). *Вольовий критерій*

виявляє ступінь регулювання власних емоційних станів у процесі моделювання мистецько-педагогічних ситуацій (характеризується *показниками*: здатність до емоційного самовладання під час виконання твору; виконавсько-вольова витривалість). *Рефлексивний критерій* розкриває міру відображення у самосвідомості власних сутнісних сил як актуальних і потенційних можливостей активно діяти на основі аналізу стресогенних факторів (вимірюється *показниками*: здатність до рефлексивних дій в умовах публічного виступу; спроможність виконавської самокорекції з метою подальшого мистецько-педагогічного самовдосконалення).

На основі окресленого критеріального апарату було проведено констатувальний експеримент з метою виявлення реального стану сформованості досліджуваних умінь студентів за допомогою діагностичних методів (опитування, анкетування, інтерв'ю, спостереження, виконавсько-творчі задачі, експертні оцінки, обговорення, самозвіти та ін.). В процесі констатувального експерименту, проведеного в 2015–2016 н. р. зі студентами 3 та 4 курсів НПУ імені М. П. Драгоманова, Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Тараса Шевченка, Житомирського державного університету імені Івана Франка, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, виявлено чотири *рівні* сформованості умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики (високий, достатній, обмежений та низький) з наданням якісних та кількісних характеристик. За результатами констатувального експерименту (222 особи) зафіксовано переважання у студентів низького (45,5 % респондентів) та обмеженого (43,2 % респондентів) рівнів сформованості досліджуваних умінь. Це зумовило необхідність проведення формувальної роботи з використанням розробленої авторської методики.

Поетапну методику формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх педагогів-музикантів було апробовано в перебігу формувального експерименту, що проходив в умовах реального навчального процесу двох університетів України (НПУ імені М. П. Драгоманова та Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя), і охопив 106 студентів, 18 викладачів-методистів, 18 учителів музики м. Ніжин та м. Київ. Експериментальні групи складалася з 50 студентів, які стали учасниками «Тренінгу з саморегуляції музично-виконавських дій» (ЕГ-1 - 24 особи, ЕГ-2 - 26 осіб). Контрольні групи складали 56 студентів (КГ-1 - 29 особа, КГ-2 - 27 осіб).

Методика формувального експерименту здійснювалась у два етапи (змістово-орієнтаційний; інтерпретаційно-результативний), що забезпечували реалізацію мети й завдань експериментальної роботи відповідно до логіки визначеного педагогічного процесу з урахуванням періодів виробничої практики з музичного мистецтва у закладах загальної середньої освіти.

Метою *змістово-орієнтаційного етапу* було формування *уміння* регуляції художньо-світоглядних позицій та музично-пізнавальних дій студентів, а також позитивної мотивації студентів до вивчення процесів самосвідомості, стимулювання інтересу до оволодіння смисловим змістом музичних творів. Здійснювалося моделювання виконавсько-педагогічних ситуацій для

формування умінь вольової регуляції емоційних станів у процесі виконавських дій. Основними *методами* педагогічної роботи стали: метод смислових опор, метод порівняння смислових детермінант, катарсису (художнього осяяння), метод емпатійного слухання, інтерпретації «внутрішніх» смислів, візуалізації, аналіз емоційних станів у контексті художнього образу, самонавіювання, самонаказ, метод закріплення позитивної установки, метод гармонізації та активації емоційно-афективних процесів та ін. Свою ефективність засвідчили методи мистецьких презентацій та самопрезентацій, обговорення музичних вражень, самоаналізу та аналізу виконавських дій, навчального моделювання утруднень та стресових ситуацій.

Інтерпретаційно-результативний етап передбачав використання різноманітних форм самостійної роботи студентів з метою формування умінь регуляції виконавсько-операційних механізмів стресостійкості, рефлексивних, коригувальних умінь в умовах публічного виступу та в безпосередній музично-освітній роботі з учнями під час виробничої педагогічної практики. Названий етап був зорієнтований на розвиток самостійності, самоорганізації та самоуправління студентів у вирішенні художньо-творчих завдань, на формування здатності творчо застосовувати уміння саморегуляції перед учнівською аудиторією у стресогенних умовах реальної виконавської практики. Свою ефективність у навчальній роботі цього етапу засвідчили інтернальні методи релаксації (розслаблення), мобілізації (активізації) та стабілізації (унормування) емоційних та фізичних станів, рекреації (постійної підтримки виконавської форми), методи запобігання та переборення стресових ситуацій, рефлексивного осмислення педагогічної інтерпретації художніх образів, метод коригувальних дій та ін.

Тренінгові заняття з музично-виконавської саморегуляції стали оптимальними на всіх етапах формувальної роботи. Групові та індивідуальні вправи було розроблено на основі древньо-даоської духовної практики Цигун (Китай), аутотренінгової методики Іогана Шульца (Німеччина) та власного саморегулятивного досвіду дисертанта. Мета тренінгу (групового та аутогенного) – корекція неефективних моделей виконавської поведінки та заміна їх на більш комфортні для студентів.

Успішність роботи експериментальних груп забезпечувалася на основі таких постулатів тренінгового навчання як: *позитивна установка* (гармонізація роботи всіх систем організму й послаблення негативної дії різнополярних емоцій), *партнерське спілкування* (вільна поведінка кожного у режимі інтерактиву), *парадоксальність* (захопленість процесом на основі актуальних й цікавих для особистості проблем-парадоксів), *баланс комфорту та дискомфорту* (наявність негативних відчуттів з наміром їх позбутися), *зворотній зв'язок* (наявність інформації від кожного студента про продуктивність/непродуктивність тренінгового навчання), *спрямованість на практичну діяльність* (підготовка студентів до саморегулятивних дій на виробничій практиці в якості вчителя музичного мистецтва).

В процесі експериментальної роботи по кожному з компонентів виводився коефіцієнт сформованості умінь за наступною формулою:

$$K_{\text{сформов. комп.}} = \frac{\sum X}{N},$$

де К - коефіцієнт підготовленості за відповідним критерієм;

Х - сума балів, виставлених кожному учаснику експерименту покомпонентно;

Н - максимальна кількість балів, яку можна отримати з діагностування кожного із трьох компонентів.

На основі порівняльного аналізу отриманих якісних та кількісних результатів формувального експерименту в контрольній та експериментальній групах за результатами контрольного зрізу було доведено дієвість та ефективність розробленої в дослідженні методики формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики.

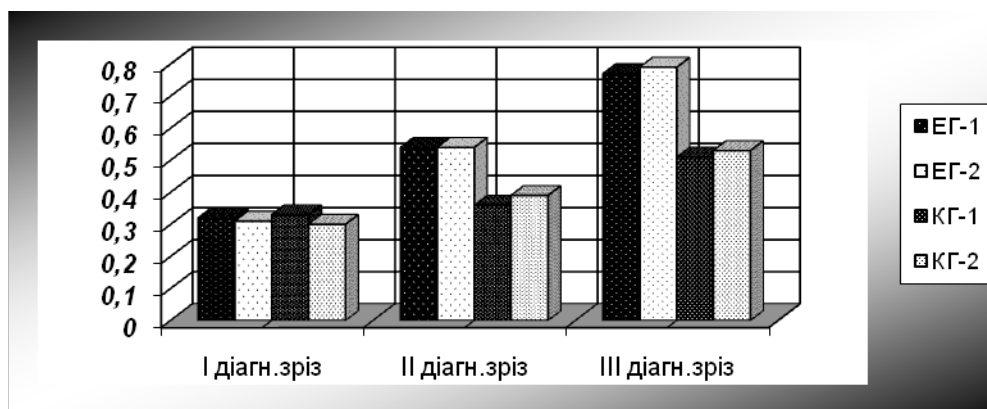

Рис 2. Порівняння результатів сформованості умінь саморегуляції музично-виконавських дій студентів контрольних та експериментальних груп

Математична обробка результатів формувального експерименту, визначення та порівняння загальної динаміки формування умінь саморегуляції студентів експериментальної та контрольної груп, обчислення з метою приведення даних до загального показника (середній коефіцієнт сформованості кожного компонента) довели ефективність та дієвість розробленої у дослідженні поетапної методики формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики. Узагальнені статистичні дані щодо порівняння результатів сформованості досліджуваних умінь у контрольній та експериментальній групах відображено гістограмою на рис 2.

Результати математичної обробки даних індивідуальних бланків засвідчили: високого рівня готовності досягли 17,9% студентів експериментальних груп та 5,6% груп контрольних; достатній рівень готовності показали 49,8% груп експериментальних порівняно з 19,6% контрольних груп. Наймасовішим виявився обмежений рівень студентів контрольних груп (42,8%), тоді як експериментальні групи засвідчили досліджувану сформованість на рівні 24,2%. Низький рівень сформованості умінь став визначальним для 32,0% груп контрольних у порівнянні з 8,1% студентів, що брали участь у роботі тренінгу з виконавської саморегуляції.

Отримані результати свідчать про ефективність запропонованої методики та правомірність її використання в умовах музично-педагогічної освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено результати теоретичного узагальнення та практичного вирішення проблеми формування вмінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки, що знайшло відображення в обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці поетапної методики формування досліджуваного феномена на основі діяльнісного, синергетичного, мистецько-персоналізованого та здоров'язберігаючого підходів. Результати експериментального дослідження засвідчили вирішення поставлених завдань і дали підстави зробити висновки.

1. На основі аналізу наукової літератури з проблеми розвитку самосвідомості особистості та вивчення регулятивних механізмів діяльності музиканта-виконавця було конкретизовано поняття “саморегуляція музично-виконавських дій”, розкрито його сутність, зміст, структуру та роль означеного феномена в забезпеченні успішності музично-виконавської діяльності майбутнього вчителя музики. *Саморегуляцію музично-виконавських дій майбутнього вчителя музики* визначено як особистісну здатність свідомо впливати на власні психічні процеси та емоційно-вольові стани під час виконання музичного твору з метою адаптації або зміни характеру поведінки в залежності від власних можливостей та поставленої художньо-педагогічної мети.

2. Визначено комплекс вмінь, що забезпечують ефективне здійснення саморегуляції музично-виконавських дій студентів, а саме: уміння смислової саморегуляції; уміння вольової регуляції емоційних станів; уміння саморегуляції рефлексивних та корекційних дій в стресогенних умовах публічного виступу. У структурі музично-виконавських саморегулятивних процесів виявлено взаємозв'язок та взаємообумовленість світоглядно-смислового, емоційно-вольового та процесуально-рефлексивного компонентів.

3. Обґрунтовано *принципи* формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики (самоактивності, рефлексивності, фахового самовдосконалення) та визначено *педагогічні умови* формування досліджуваних умінь. Позитивні результати дослідження уможливило використання таких педагогічних умов: забезпечення процесу «самотворення» студента на основі педагогічного супроводу в музично-виконавській взаємодії, встановлення інтерактивного контакту-діалогу «виконавець-слухач» із застосуванням арт-педагогічних технік; досягнення стресостійкості виконавських дій з використанням засобів мистецько-педагогічної ортобіотики.

4. На основі структури особистісної саморегуляції та комплексу відповідних саморегулятивних умінь було розроблено *критеріальний апарат* дослідження, що має трьохкомпонентну структуру вимірювання сформованості даного феномена у світоглядно-смислового, емоційно-вольового та процесуально-рефлексивному аспектах.

Смисловий критерій визначає ступінь здатності до розуміння смислових детермінант музичного твору та міру світоглядно-мотиваційної спрямованості студента в регулюванні поведінкових чинників власного-Я. *Вольовий критерій* передбачає вимірювання ступеня сформованості умінь емоційної гнучкості та вольової стабільності виконавця в навчальній роботі та під час публічного виступу. *Рефлексивний критерій* спрямовується на визначення ступеня сформованості умінь стресостійкості у виконавському процесі, рефлексивних і коригувальних умінь. На основі означених критеріїв виявлено чотири *рівні* сформованості умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики: високий, достатній, обмежений та низький.

5. У дисертації розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено поетапну *методику* формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх педагогів-музикантів.

Згідно методики, *змістово-орієнтаційний етап* формування досліджуваного феномена спрямований на формування умінь регуляції художньо-світоглядних позицій студентів, стимулювання інтересу до оволодіння смисловим змістом музичних творів, зорієнтований на формування умінь вольової регуляції емоційних станів, поглиблення та розширення досвіду саморегуляції на всіх шаблях інтерпретаційної роботи. *Інтерпретаційно-результативний етап* передбачає використання різноманітних форм і методів практичної роботи студентів з метою активного формування умінь регуляції виконавсько-операційних механізмів стресостійкості, рефлексивних та коригувальних умінь в умовах публічного виступу та безпосередньої музично-освітньої роботи з учнями під час виробничої педагогічної практики.

Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчили позитивну динаміку зростання рівнів сформованості досліджуваного феномена в експериментальній групі порівняно з контрольною, що доводить ефективність запропонованої методики.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшої науково-експериментальної розробки потребує вивчення процесів регулювання виконавської поведінки майбутніх педагогів-музикантів у валеологічному контексті, дослідження саморегулятивних дій студентів як виконавців у ситуаціях педагогічних утруднень з метою долання комунікативних бар'єрів учасників мистецько-педагогічної взаємодії.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Сунь Сінь. Саморегуляція музично-виконавських дій як інтегративна властивість особистості майбутнього вчителя музики / Сунь Сінь // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. – Вип. 22 (27). – Частина 1. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2017. – С. 132-136.

2. Сунь Сінь. Активність особистості як умова саморегуляції музично-виконавських дій майбутнього педагога-музиканта/ Сунь Сінь // Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент: зб. наук. праць. Серія: Педагогічні науки /

Мистецький інститут художнього моделювання та дизайну імені Сальвадора Далі. – Київ, 2017. - Вип. 12. – С. 71-85.

3. Сунь Сінь. Смыслотворчість у саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики / Сунь Сінь // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: зб. наук. пр. / за ред. проф. Тетяни Степанової. - № 1 (60), лютий 2018. – Миколаїв: МПУ імені В.О.Сухомлинського, 2018. – С. 358-362.

4. Сунь Сінь. Педагогічні умови формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики / Сунь Сінь // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. – Психолого-педагогічні науки, №1. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. – С. 156-162.

5. Сунь Сінь. Адаптаційні механізми саморегуляції вольової сфери майбутнього педагога-музиканта у процесі виконавської діяльності / Сунь Сінь // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць. – Вип. 24 (29). – Частина 1. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – С. 152-156.

6. Сунь Сінь. Феномен саморегуляції у контексті фахової підготовки майбутніх учителів музики / Сунь Сінь // Topical questions of contemporary science”. – Aspekt Publishing, Taunton, MA, USA, 2017. – P. 475-478.

7. Сунь Сінь. Саморегуляція музично-виконавських дій як психологічний механізм активності майбутнього вчителя музики / Сунь Сінь // I Міжнародні науково-практичні читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського, 20-23 березня 2017 р., м. Київ / НПУ імені М.П.Драгоманова. – Київ, 2017. – С. 143-146.

8. Сунь Сінь. Механізми саморегуляції виконавських дій студента як інтерпретатора музичного твору / Сунь Сінь // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Гуманітарні студії - 2017”, м. Київ: НАКККиМ, 2017 р. – С. 56-61.

9. Сунь Сінь. Регулятивні можливості особистості майбутнього вчителя музики / Сунь Сінь // Музичне мистецтво і освіта: досвід та інноваційні шляхи розвитку: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2017. – С. 200-203.

10. Сунь Сінь. Проблема смысловтворення в музично-виконавській діяльності майбутніх учителів музики / Сунь Сінь // II Міжнародні науково-практичні читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського, 20 – 23 березня 2018 р.. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – С. 126-131.

АНОТАЦІЇ

Сунь Сінь. Формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. - Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2019.

У дисертаційній роботі обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено методику формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки. Досліджено психологічний феномен особистісної саморегуляції як домінантної властивості самосвідомості людини, висвітлено психолого-педагогічні механізми виконавської активності майбутніх учителів музики.

Визначено комплекс саморегулятивних умінь майбутніх учителів музики, необхідних для успішного здійснення музично-виконавської діяльності, визначено педагогічні умови їх формування. Розроблено та обґрунтовано організаційно-методичну модель формування умінь саморегуляції музично-виконавських дій майбутніх учителів музики та впроваджено в навчально-виховний процес авторську методику формування досліджуваного феномена. Систематизовано та узагальнено результати педагогічного експерименту, здійснено кількісну та якісну перевірку ефективності отриманих даних.

Ключові слова: фахова підготовка майбутніх учителів музики, самосвідомість, самоактивність, саморегуляція, музично-виконавська діяльність, уміння, художньо-педагогічна інтерпретація, поетапна методика.

Сунь Синь. Формирование умений саморегуляции музыкально-исполнительских действий будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2019.

В диссертации исследуется проблема саморегуляции человека в контексте теории художественного сознания. Разработана и экспериментально проверена методика формирования умений саморегуляции музыкально-исполнительских действий будущих учителей музыки в процессе специальной подготовки. Исследован психологический феномен личностной саморегуляции как домінантного свойства самосознания человека, отражены психолого-педагогические механизмы исполнительской активности будущих педагогов-музыкантов.

Автором определен комплекс саморегулятивных умений будущих учителей музыки, необходимых для успешного осуществления музыкально-исполнительской деятельности, разработаны принципы и педагогические условия их формирования. В исследовании найдено обоснование организационно-методическая модель формирования умений саморегуляции музыкально-исполнительских действий будущих учителей музыки, внедрена в учебно-воспитательный процесс авторская методика формирования исследуемого феномена. Систематизированы и обобщены результаты педагогического эксперимента, осуществлена количественная и качественная проверка эффективности полученных данных.

Ключевые слова: специальная подготовка будущих учителей музыки, самосознание, самоактивность, саморегуляция, музыкально-исполнительская деятельность, умение, художественно-педагогическая интерпретация, поэтапная методика.

Sun Xin. Development of skills of self-regulation of musical activity and performance in future music teachers in the course of professional training. – Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.02 - Theory and methodology of music education. - National Pedagogical Dragomanov University Kyiv, 2019

In this thesis paper the technique of the development of skills of self-regulation of musical activity and performance in future music teachers in the course of professional training is proved, developed and experimentally checked.

In the thesis, psychological phenomenon of personal self-regulation as a dominant property of human self-consciousness is investigated; psychological and pedagogical mechanisms of performance in future music teachers are established, professional training in future music teachers from the standpoint of integrity, consistency and transparency are analyzed.

The author develops a set of self-regulating skills in future music teachers necessary for the successful implementation of musical performance. Pedagogical conditions of the development of self-regulation of musical performance of students were developed for ensuring processes of "self-creation" of individuum on the basis of pedagogical support in music performance interaction, establishing interactive communication, dialogue "performer-listener" with the help of art and teaching techniques, achieving stress resistance in the process of performance with use of means of orthobiotics in pedagogy.

In order to diagnose the skill level of self-regulation of musical activity and performance in future music teachers, the criterion apparatus of the study consisting of conceptual, volitional and reflexive blocks is developed.

In the thesis paper, the organizational and methodical model is developed, and the technique of the development of skills of self-regulation of musical activity and performance in future music teachers is proved. This technique is implemented in two stages on the basis of the principles of performing self-activity, artistic and pedagogical reflexivity and professional self-improvement.

The course and the results of pedagogical experiment are systematized and generalized, quantitative and qualitative verification of the effectiveness of step-by-step methods is carried out

Key words: professional training in future music teachers, self-consciousness, self-activity, self-regulation, musical performance, skills, artistic and pedagogical interpretation, step-by-step method.